

RAAP-NOTITIE 3468

Plangebied Scherpenzeelseweg 94

Gemeente Barneveld

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Van Westreenen Adviseurs B.V.

Titel: Plangebied Scherpenzeelseweg 94, gemeente Barneveld; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: mei 2010

Auteur: E. Goossens MA

Projectcode: BASL

Bestandsnaam: NO3468_BASL

Projectleider: E. Goossens MA

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 40616

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: dr. N.W. Willemse

Bevoegd gezag: gemeente Barneveld

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendalseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Van Westreenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 27 april 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan de Scherpenzeelseweg ten westen van Barneveld in de gemeente Barneveld. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

De ondergrond van het plangebied wordt gekenmerkt door zandige bodems welke zijn ontstaan in Laat pleistoceen dekzand. In geomorfologische zin betreft het een reliëfarme dekzandvlakte. Aan deze eenheid kan een middelmatige archeologische verwachting toegekend worden. Verwacht worden er resten van menselijke activiteiten uit de periode Mesolithicum t/m Late Middeleeuwen. Archeologische resten zullen vlak aan het maaiveld voorkomen en zullen derhalve kwetsbaar zijn voor bodemverstoringen.

Tijdens het veldonderzoek bleek de top van de bodemopbouw in het plangebied nagenoeg geheel te zijn verstoord. Het bodemprofiel bestaat grotendeels in A/C-profielen. De verwachte archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen.

Op basis van deze onderzoeksresultaten kan dan ook worden geconcludeerd dat bij de uitvoering van de werkzaamheden geen archeologische waarden zullen worden verstoord. In het plangebied wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Van Westreenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 27 april 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan de Scherpenzeelseweg ten westen van Barneveld in de gemeente Barneveld (figuur 1). Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 1,5 ha) ligt ten westen van Barneveld aan de Scherpenzeelseweg (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 32G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Gemeente: Barneveld

Plaats: Barneveld

Plangebied: Plangebied Scherpenzeelseweg 94

Centrumcoördinaten: 166.118/459.234

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 40616

1.3 Huidige en toekomstige situatie

Het plangebied is nu grotendeels in gebruik als grasland (www.google.nl). De huidige schuur zal worden gesloopt. Hiervoor in de plaats wordt een boerenbedrijf gebouwd (woning, bijgebouw en schuren). De ontgravingsmethode en -diepte zijn nog niet bekend.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek en een oppervlaktekartering.

De volgende vragen hebben richting gegeven aan het onderzoek:

- Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
- Zijn in het plangebied archeologische waarden aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting en welke onderzoeksmethoden kunnen hiervoor ingezet worden?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische (nederzettings)terreinen?
- Indien vindplaatsen worden aangetroffen: wat is de diepteligging, dikte en stratigrafische positie van de archeologische laag waarin de archeologische indicatoren zijn aangetroffen?
- Hoe ziet de geologische/bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
- Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?
- Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de gemeentelijke waarden- en verwachtingenkaart gemeente Barneveld;
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (www.watwaswaar.nl);
- recente luchtfoto's uit Google Earth (www.earth.google.com);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (DINO).

2.2 Resultaten

Aardkundige situatie

Volgende archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Barneveld (De Roode, 2008) ligt het plangebied in een zone met dekzandvlakten. Deze worden omringt door dekzandruggen waarvan enkele zijn afgedekt door een dun plaggendek.

Het bodemtype dat voorkomt binnen de dekzandvlakten wordt gekenmerkt door veldpodzolen, ontwikkelt in leemarm en zwak lemig zand (Hn21, grondwatertrap V, www.archis.nl). Waarschijnlijk zijn de dekzanden niet of nauwelijks verspoeld geraakt. Op het AHN is het plangebied duidelijk lager gelegen dan de meeste omringende gronden.

DINO-gegevens

Binnen de beschikbare boordata van het DINOLoket van TNO-NITG (www.dinoloket.nl) was 1 boring beschikbaar uit het plangebied zelf (zuidelijke punt). De top van de bodemopbouw bestaat hier uit matig fijn, matig humeus bruin zand. Deze gaat op 50 cm -Mv over in matig fijn, grindig geel zand, welke op 90 cm -Mv overgaat in bruingeel, sterk grindig, matig grof zand. Geomorfologisch gezien bestaat het plangebied hier uit een dun pakket dekzandafzettingen op periglaciale afzettingen zoals daluitspoelingswaaiers en smeltwaterafzettingen.

Verstoringsgegevens

Er zijn geen gegevens voorhanden die duiden op bodemverstoringen binnen het plangebied.

Bekende archeologische en historische elementen

Archeologie

Binnen 1 km van het plangebied komt slechts 1 vindplaats uit ARCHIS voor. Het betreft een jacobakan uit het begin van de 15e eeuw gevuld met munten (ARCHIS-waarnemingsnummer 26180. De gemeentelijke waardenkaart levert geen extra informatie op (De Roode, 2008).

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten (kadastrale minuut 1832 en topografische kaart uit circa 1900) bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van landschapshistorische elementen in het plangebied. Het plangebied is juist tussen enkele erven in gelegen. Deze zijn allen gesitueerd op de hogere delen van het dekzandlandschap.

Archeologische verwachting

Volgens de archeologische waarden- en verwachtingen kaart geldt op basis van het voorkomen van een dekzandvlakte een lage archeologische verwachting (De Roode, 2008).

2.3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaande gegevens kan een meer gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied bepaald worden. In principe kennen dekzandvlakten een lage archeologische verwachting. Deze vaak laaggelegen delen van het dekzandlandschap kennen doorgaans een hoge grondwaterstand (grondwatertrap 4 of lager) waardoor deze minder geschikt voor bewoning zijn. In het plangebied blijkt echter sprake van een gemiddelde grondwaterstand; grondwatertrap V. Dit houdt vermoedelijk verband met de aanwezige periglaciaire afzettingen direct onder de dekzandafzettingen. De grove, grindrijke zanden zijn goed waterdoorlatend, waardoor het gemiddelde grondwaterpeil zakt. Op basis hiervan kan aan het plangebied een middelmatige archeologische verwachting toegekend worden. Verwacht worden er resten van menselijke activiteiten uit de periode Mesolithicum t/m Late Middeleeuwen. Archeologische resten zullen vlak aan het maaiveld voorkomen en zullen derhalve kwetsbaar zijn voor bodemverstoringen. Door historisch landgebruik is het goed mogelijk dat de archeologische indicatoren

Als prospectiekenmerken van de eventueel aanwezige archeologische resten kunnen worden benoemd:

- een aaneengesloten archeologische laag, gekenmerkt door een afwijkende kleur ten opzichte van de eronder en erboven liggende laag;
- in verband met de mogelijke verstoring van de archeologische laag wordt de aanwezigheid van antropogene objecten als houtskool, bot, steen en artefacten verwacht (voornamelijk aardewerk en vuursteen) in een matig tot hoge dichtheid (>40 vondsten groter dan 4 mm per m²), in de bouwvoor en direct daar onder;
- de veronderstelde afmetingen van de vuursteen sites zijn klein (<400 m²); de veronderstelde afmetingen van de overige sites zijn groot (>2000 m²); de resten bevinden zich naar verwachting in de top van de dekzandafzettingen (B- & C-horizont).

Onderzoeksmethode

Op grond van de gespecificeerde verwachting werd de volgende onderzoeksmethode opgesteld (SIKB, 2007; Tol, e.a., 2004):

- een booronderzoek bestaande uit circa 10 boringen, geplaatst in een driehoeksgrid, 40 x 50 m;
- boor: Edelman boor met een diameter van 15 cm;
- waarnemingsmethode: controle opgeboord materiaal ter plaatse in het veld (opgeboord materiaal indien mogelijk zeven met een zeef met een maaswijdte van 4 mm;
- boordiepte tot minimaal 25 cm in de onverstoorde pleistocene C-horizont.
- waar mogelijk aangevuld met een systematische veldkartering (oppervlakte kartering).

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek bleek het plangebied niet als grasland in gebruik te zijn, maar als braakliggende maïsakker. Hierdoor was het mogelijk een oppervlakte kartering uit te voeren. Daarom is er in plaats van de voorgestelde onderzoeksmethode (§ 2.3) gekozen om eerst de bodemgaafheid te bepalen door middel van een verkennend booronderzoek. De verwachting was dat er ten hoogte van het plangebied geen cultuurdek aanwezig zou zijn. Dat betekent dat door middel van akkerbewerking (ploegen) de top van de archeologische laag verstoord kan worden waardoor een deel van de indicatoren aan het maaiveld terecht komt.

Om de bodemgaafheid te bepalen zijn in een driehoeksgrid van 40 x 50 m 11 boringen met een edelman met een diameter van 7 cm geplaatst (figuur 2). Hierna is een oppervlakte kartering uitgevoerd. Hiertoe is het plangebied systematisch in raaien afgelopen. De onderlinge afstand tussen de raaien bedroeg 10 m.

Er is geboord tot maximaal 95 cm -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Mesolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tijdens het verkennend booronderzoek bleek de top van bodemopbouw van het plangebied door akkerbewerking grotendeels verstoord te zijn. Dit uit zich door een scherpe overgang van de (gevlekte) donkere, humeuze bouwvoor naar de onderliggende ijzerrijke gele natuurlijke dekzanden. In het grootste deel van het plangebied komt de scherpe overgang rond circa 30 cm -Mv voor (diepste ligging overgang is 60 cm -Mv). Het betreft zogenaamde AC-profielen. Het ongestoorde natuurlijke bodemprofiel bestond mogelijk uit natuurlijke eerdgronden. Een alternatieve verklaring is dat het bodemprofiel is afgetopt, door bijvoorbeeld egalisaties in het verleden.

Boring 4 vormt een uitzondering. Onder de bouwvoor werd hier een donkerbruine, ijzerrijke humeuze B-horizont aangetroffen, deze gaat op circa 75 cm -Mv weer over naar de natuurlijke C-horizont. Hier loopt de bodemvorming dus door tot circa 75 cm -Mv. Mogelijk is er hier sprake van een laagte in het dekzandlandschap.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn noch in de boringen, noch aan het maaiveld archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De top van het bodemprofiel van het plangebied lijkt nagenoeg geheel verstoord. Hierdoor is tevens de top van de eventueel aanwezige archeologische laag verstoord en opgenomen in de bouwvoor. Tijdens de veldkartering is echter geen archeologisch vondstmateriaal of archeologische indicatoren aangetroffen. Op basis van de onderzoeksresultaten kan dan ook worden geconcludeerd dat bij de uitvoering van de werkzaamheden geen archeologische waarden zullen worden verstoord.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neem de gemeente Barneveld een selectiebesluit.

Literatuur

- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Roode, F. de & F. van Oosterhout**, 2008. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Barneveld: Deel 1: beleidsnota archeologische monumentenzorg; Deel 2: toelichting op de archeologische verwachtingskaart. *RAAP-rapport 1682*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectie-archeologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARCHeologisch Informatie Systeem
CMA	Centraal Monumenten Archief
DINO	Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen
OAT	Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
TNO	Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek

Overzicht van figuren en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

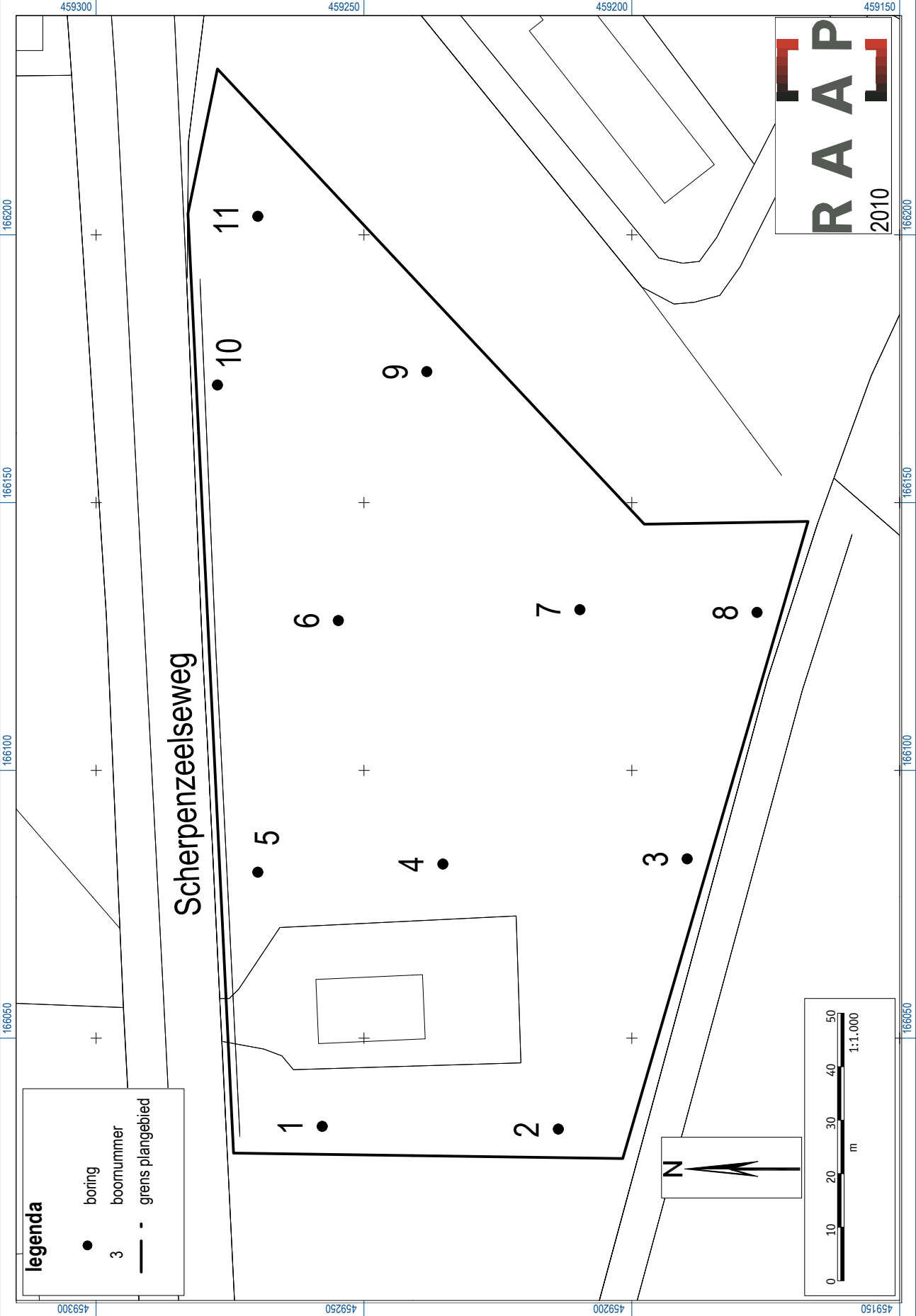
Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

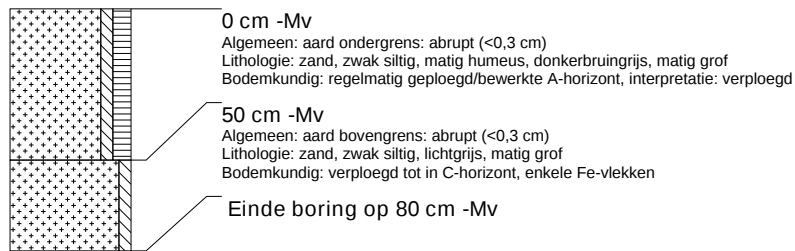
Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

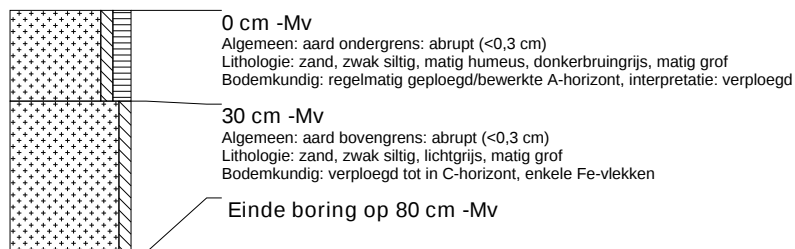
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: BASL-1

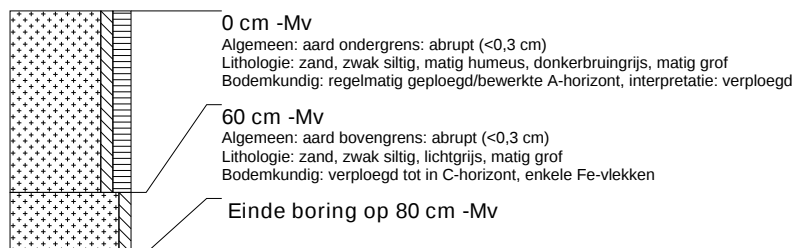
beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-2

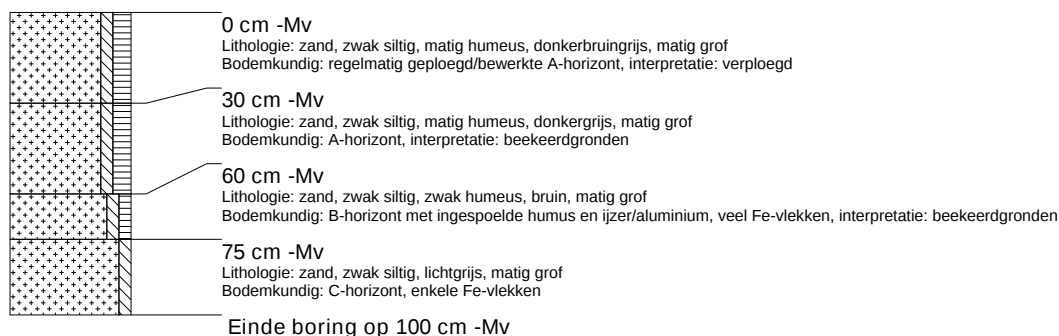
beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-3

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

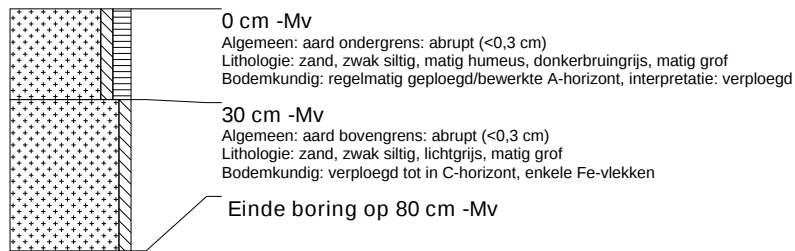
boring: BASL-4

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

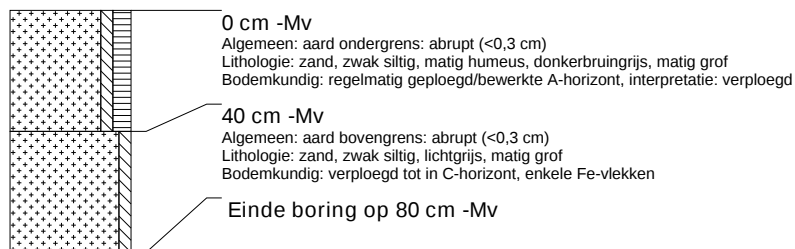

boring: BASL-5

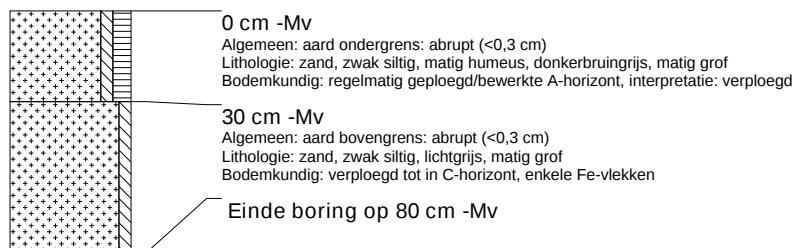
beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-6

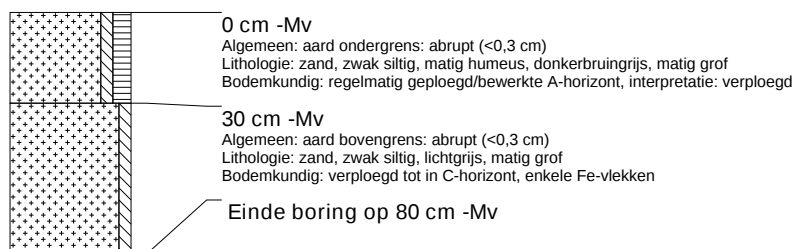
beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-7

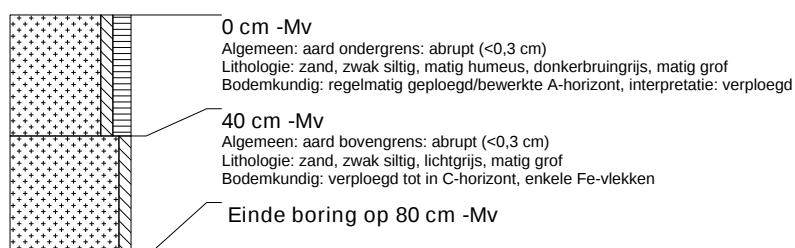
beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-8

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

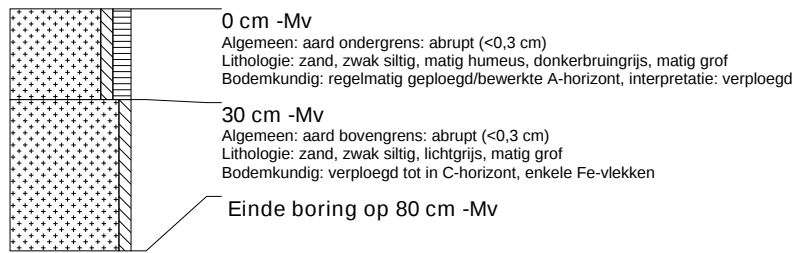
boring: BASL-9

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-10

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BASL-11

beschrijver: EG, datum: 3-5-2010, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: goed, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Barneveld, opdrachtgever: Van Westreenen, uitvoerder: RAAP Oost

